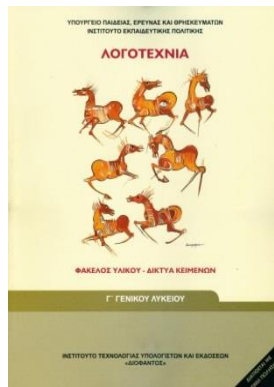
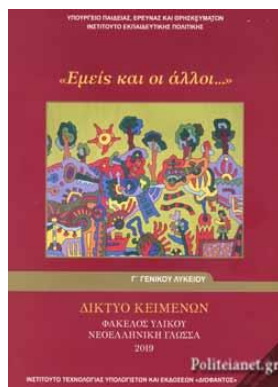

Μαρία Κάππου

Γ Θέμα: Διδακτέα ύλη και ερμηνευτικό σχόλιο

Το γλωσσάρι με σημειώσεις και πίνακες

Τι είναι η λογοτεχνία

Σε τι διαφέρουν τα λογοτεχνικά κείμενα από άλλες ποικιλίες κειμένων;

Η Λογοτεχνία είναι Τέχνη, άρα δεν έχει καμία σχέση με τις επιστήμες, όπως αυτές διδάσκονται στα σχολικά βιβλία. Οι επιστήμες διδάσκουν, ενημερώνουν, πληροφορούν. Η Λογοτεχνία μοναδικό προορισμό έχει να τέρψει, να συγκινήσει, να διεγείρει το καλαισθητικό συναίσθημα, να οδηγήσει τον αναγνώστη σε μέθεξη με το καλλιτεχνικό δημιούργημα. Επομένως, ο συγγραφέας ως πομπός δεν έχει πρόθεση συγκεκριμένη που του επιβάλλεται από άλλες σκοπιμότητες όπως η εξυπηρέτηση πρακτικών αναγκών. Ο λογοτέχνης, ως καλλιτέχνης νιώθει έντονη ανάγκη απλώς να εξωτερικευτεί και επιλέγει ελεύθερα τα εκφραστικά του μέσα (το λόγο) έτσι ώστε να υπηρετηθούν καλύτερα οι πνευματικές και αισθητικές του αναζητήσεις.

Μη λογοτεχνικά κείμενα	Συστατικά στοιχεία των κειμενικών ειδών	Λογοτεχνικά κείμενα
Δοκίμια, επιστημονικά, άρθρα, ειδήσεις, προσκλήσεις, έγγραφα, βιογραφικά σημειώματα, διαφημίσεις, επιστολές, ομιλίες, φιλοσοφικά, μελέτες κ.λπ.	Είδος	A. Πεζά Διηγήματα, νουβέλες, μυθιστορήματα, θεατρικά B. Ποιητικά-έμμετρα -Παραδοσιακή ποίηση -Νεωτερική/σύγχρονη ποίηση
Τα θέματα αναφέρονται στην πραγματικότητα	Θέματα	Μυθοπλασία Αναπαράσταση της πραγματικότητας «Μίμηση»
Συμβατική χρήση της γλώσσας Αναφορική/δηλωτική χρήση της γλώσσας	Γλώσσα	Λογοτεχνική γραφή Γλώσσα της λογοτεχνίας Στα πεζά: Αναφορική χρήση της γλώσσας Στα ποιητικά: Ποιητική/συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας Αποκλίνουσα μορφή της γλώσσας από τη συνηθισμένη
Ποικίλοι σκοποί ανάλογα με το είδος του κειμένου (π.χ. ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, γνωστοποίηση, υποβολή αιτημάτων, εξυπηρέτηση πρακτικών αναγκών κ.λπ.)	Σκοπός	Καλαισθητική απόλαυση, τέρψη

Αναπαράσταση (Λογοτεχνία, γλωσσάρι, σελ.193)

Είναι η «κατασκευή» μιας πραγματικότητας.

-Όταν γίνεται ένας φόνος, αυτό αποτελεί ένα αδιαμφισβήτητο γεγονός, γιατί έχει θύμα και θύτη. Όταν όμως απαιτείται να γίνει αναπαράσταση του εγκλήματος (στις αίθουσες του δικαστηρίου ή το αστυνομικό τμήμα), τότε δεν συντελείται ένας δεύτερος φόνος, αλλά επαναλαμβάνεται το συμβάν, όπως περίπου έγινε· είναι σαν να το βλέπουμε. Αυτό το «σαν» είναι η αναπαράσταση στην τέχνη. -Στη λογοτεχνία δεχόμαστε αυτό το «σαν», δεχόμαστε δηλαδή τη σύμβαση ότι διαβάζουμε μία κατασκευή μέσα από τα μάτια του/της συγγραφέα· αυτός/ή επέλεξε συγκεκριμένα στοιχεία από την πραγματικότητα μέσα από μια συγκεκριμένη φιλοσοφική θεώρηση και στάση ζωής, για να αποδώσει αυτό που πιστεύει ότι συνέβη. Η επιλογή, λοιπόν, που κάνει ο/η συγγραφέας γίνεται

- μέσα από το είδος που θα προτιμήσει (π.χ. αστυνομικό μυθιστόρημα),
- τον τίτλο που θα δώσει,
- τη δομή του έργου,
- τα στοιχεία της πραγματικότητας που επιλέγει να περάσει στο έργο του (συγκεκριμένο), τα άλλα λογοτεχνικά έργα με τα οποία συνομιλεί ρητά ή άρητα (διακειμενικότητα), τους χαρακτήρες που θα σκιαγραφήσει και θα παρουσιάσει,
- το ύφος του κειμένου,
- και κυρίως τα ερωτήματα που θέλει να προκαλέσει στους αναγνώστες και στις αναγνώστριες, που δίνουν τις δικές τους απαντήσεις κάθε φορά (αναγνωστική ανταπόκριση).

Όλα τα προηγούμενα συγκροτούν την έννοια της αναπαράστασης στη λογοτεχνία.

Ανάλογα με τη στάση ζωής που κρατάει ένας/μία συγγραφέας απέναντι στην πραγματικότητα, η αναπαράσταση μπορεί να λάβει πολλές και διαφορετικές μορφές, σύμφωνα με τη φαντασία, την ευρηματικότητα και την πρωτοτυπία των συγγραφέων, όπως, για παράδειγμα,

- τη μορφή της αλληγορίας
- ή του συμβολισμού (με κριτήριο τον βαθμό απόκρυψης της πραγματικότητας),
- του ρεαλισμού ή του νατουραλισμού ή του υπερρεαλισμού (με κριτήριο τον βαθμό μεταμόρφωσης της πραγματικότητας)

ή της ειρωνείας (με κριτήριο τον βαθμό απόκρυψης και μεταμόρφωσης της πραγματικότητας).

Λογοτεχνικό γένος (Λογοτεχνία, γλωσσάρι, σελ.196)

Είναι η κατηγορία του λογοτεχνικού έργου που έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τυπολογία ή συμβάσεις, δηλαδή τυποποιημένα σχήματα που επαναλαμβάνονται στα έργα του ίδιου γένους ή είδους. Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν αυτές τις συμβάσεις, άλλοτε υιοθετώντας τις πιστά, για να παρακολουθούν χωρίς παρανοήσεις οι αναγνώστες/-τριες την ιστορία, και άλλοτε επεμβαίνοντας δημιουργικά, για να αποφύγουν στερεοτυπικές επαναλήψεις.

Το γένος αναφέρεται στις βασικές μορφές της λογοτεχνίας (**ποίηση, πεζογραφία, θέατρο**), **ενώ το είδος** στις υποδιαιρέσεις του κάθε γένους (π.χ. **το ιστορικό μυθιστόρημα είναι είδος στο γένος πεζογραφία**).

Η διάκριση του γένους ή είδους ορίζεται από κριτήρια:

- δομής (π.χ. το σονέτο, το επιστολικό μυθιστόρημα)
- έκτασης (π.χ. το διήγημα, η νουβέλα)
- σκοπού ή αποτελέσματος (π.χ. κωμωδία, τραγωδία)
- θέματος (π.χ. μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας).

Σε πολλές ταξινομήσεις αναφέρονται και ορισμένες ενδιαμέσες μορφές μεταξύ λογοτεχνίας και γραμματείας: δοκίμιο, βιογραφία, αυτοβιογραφία, απομνημονεύματα κ.λπ.

ΠΕΖΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Θέματα	Κοινά	
Περιεχόμενο	Αναπαράσταση της πραγματικότητας Αφήγηση γεγονότων ή ιστορίας Διάλογος Μονόλογος Αποστροφή	Αφήγηση γεγονότων ή ιστορίας Διάλογος Μονόλογος Αποστροφή του ποιητή Συνειρμικές εικόνες Στοχασμοί Κυριαρχεί η φαντασία, το συναίσθημα, οι εικόνες, η ιδιαίτερη χρήση των λέξεων
Οργάνωση	Παράγραφοι	Στροφές Ή στίχοι (στη σύγχρονη ποίηση)
Γλώσσα	Πεζός λόγος Αναλυτικός λόγος	Ποιητικός λόγος Πυκνός λόγος Έμμετρος λόγος Σχήματα λόγου Ρυθμός (μουσικότητα)
Σκοπός	Αναπαράσταση γεγονότων	Ελεύθερη ανασύνθεση της πραγματικότητας, βασισμένη σε πρωτότυπους και απροσδόκητους συνδυασμούς

Συγκείμενο (Λογοτεχνία, σελ. 197)

Είναι το πλαίσιο αναφοράς του λογοτεχνικού έργου, δηλαδή τα ιστορικά, κοινωνικά και βιογραφικά/ιδεολογικά δεδομένα των συνθηκών της παραγωγής του. Τα στοιχεία του πραγματικού κόσμου που αναπαριστώνται στα λογοτεχνικά κείμενα αποτελούν το συγκείμενό τους και συμβάλλουν στην ερμηνεία τους. Τέτοια στοιχεία είναι, μεταξύ άλλων,

- η χωρο-χρονική τοποθέτηση (πού και πότε εκτυλίσσεται αυτό που διαβάζουμε),
- οι ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες του χρόνου συγγραφής,
- η πολιτεία και το δίκαιο της (άγραφο ή γραπτό),
- ο πολιτισμός,
- η κουλτούρα και η θρησκεία, όπως μετουσιώνονται σε διαδεδομένες αντιλήψεις, παραδόσεις και ήθη.

Όλα αυτά υποδηλώνονται στο κείμενο είτε συνδυαστικά είτε επιλεκτικά· **αποτελούν βοηθητικά στοιχεία, για να καταλάβει ο αναγνώστης/η αναγνώστρια ότι αυτό που διαβάζει αποτελεί μια μικρή φέτα ζωής του πραγματικού κόσμου**, όπως αυτός διαθλάται στο κείμενο μέσα από τη φιλοσοφική και ιδεολογική ματιά του/της συγγραφέα και από τις γλωσσικές του επιλογές.

Με άλλα λόγια, **διαβάζει συγκεκριμένους χαρακτήρες σε ένα συγκεκριμένο χρονικό και χωρικό περιβάλλον όχι με τρόπο πραγματικό και ρεαλιστικό, αλλά μέσα από το είδος της αναπαράστασης που κάνει ο/η συγγραφέας με τις επιλογές του**. Ο αναγνώστης/η αναγνώστρια καλείται να λαμβάνει υπόψη όλα αυτά και να προβαίνει σε λεπτές διακρίσεις ανάμεσα στον πραγματικό κόσμο και το συγκείμενο

Λογοτέχνης και αναγνώστης/τρια

Ο λογοτέχνης	αισθητοποιεί- μορφοποιεί με το λόγο ένα θέμα που τον απασχολεί
A. -Προσωπικότητα -Οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον -Προσωπική και επαγγελματική ζωή -Βιώματα, εμπειρίες	πχ. • Η φρίκη του πολέμου • Η εκμετάλλευση των ανθρώπων • Η ξενιτιά • Η συμπεριφορά των δασκάλων στο παρελθόν
B. Συνθήκες εποχής -Οικονομικές -Πολιτικές -Κοινωνικές -Ιστορικά γεγονότα -Αξιακό σύστημα-ιδεολογίες	• Η θέση της γυναίκας • Ο αυταρχισμός της πατριαρχικής κοινωνίας • Ο έρωτας • Οι αγώνες για την ελευθερία • Οι ανεκπλήρωτες επιθυμίες κ.λπ.

Ο λογοτέχνης ζει σε μια συγκεκριμένη ιστορική εποχή, η οποία χαρακτηρίζεται από κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές συνθήκες, οι οποίες βρίσκονται σε σχέση αλληλεπίδρασης και διαμορφώνουν το γενικότερο ιστορικό πολιτιστικό κλίμα της εποχής. Τα ιστορικά γεγονότα, ενδεχόμενες κοινωνικές ή οικονομικές κρίσεις, μεταβατικά πολιτιστικά ή πολιτικά στάδια, οι κυρίαρχες ιδεολογίες, τα συστήματα αξιών, τα ήθη και τα έθιμα, οι παραδόσεις, η ανάπτυξη των επιστημών ή της τεχνολογίας, το καθεστώς εθνικής ανεξαρτησίας ή ξένης κυριαρχίας, η ελευθερία ή το αυταρχικό και συντηρητικό κλίμα που επικρατούν επηρεάζουν τόσο τον τρόπο ζωής όσο και τις ιδεολογικές και πνευματικές τάσεις των ανθρώπων και διαμορφώνουν τη συγκεκριμένη ιστορική πραγματικότητα.

Ο λογοτέχνης εμπνέεται, λοιπόν, από την πραγματικότητα, αλλά στο έργο του δεν αναπαριστά ούτε μιμείται αυτούσια την πραγματικότητα, αντίθετα δημιουργεί **μια μυθική-φανταστική πραγματικότητα που ενσαρκώνει, αισθητοποιεί με το λόγο**.

Σ' αυτήν την ποιητική πραγματικότητα απεικονίζει σκηνές, αφηγείται ιστορίες, σκηνοθετεί μονολόγους ή διαλόγους, ενώ ταυτόχρονα εκφράζει συναισθήματα, ιδέες, προβληματισμούς για τον άνθρωπο, τη ζωή, τον κόσμο.

Τα υλικά του, τα εκφραστικά του μέσα **είναι ο λόγος, η ποιητική γλώσσα**, την οποία αξιοποιεί ανάλογα με την εικονοπλαστική του ικανότητα για να αναδημιουργήσει «παραστάσεις», τις οποίες ο επαρκής αναγνώστης δηλ. ο μυημένος, εξοικειωμένος δέκτης αναπλάθει με τη βοήθεια των αισθήσεων και της φαντασίας του.

Ο αναγνώστης, επομένως, προκειμένου να επικοινωνήσει με το δημιουργό, να προσεγγίσει το λογοτεχνικό έργο πρέπει αφ' ενός να ενεργοποιήσει τις αισθήσεις και τη φαντασία του, αφ' ετέρου να γνωρίζει τις ιδιαιτερότητες των λογοτεχνικών κειμένων αλλά και τις ιδιαίτερες συνθήκες παραγωγής τους, καθώς ορισμένα στοιχεία της πραγματικότητας μπορεί να αποτελούν την πρώτη ύλη για την «κατασκευή» του μύθου.

Στοιχεία του μύθου σε πεζά και ποιητικά κείμενα και γλώσσα της λογοτεχνίας

Τα στοιχεία της ιστορίας (των γεγονότων, των πράξεων, των ενεργειών)		αποτυπώνονται γλωσσικά και διαμορφώνουν το ύφος του κειμένου
Χώρος	Πού εξελίσσεται η ιστορία; -Πραγματικός-φανταστικός χώρος (νησί, πόλη, χωριό, φύση, ορεινό τοπίο κ.λπ.) -Κλειστός χώρος (δωμάτιο, εργαστήρι, νοσοκομείο, εκκλησία κ.λπ.) -Ανοιχτός χώρος (πλατεία, δρόμος, δάσος κ.λπ.)	A. με αφήγηση και περιγραφή B. με λογοτεχνικά εκφραστικά μέσα, κυρίως εικονοπλαστικό λόγο Αξιοποιείται για την αφήγηση • Καθαρεύουσα • Δημοτική • Μεικτή ανάλογα με την εποχή συγγραφής του λογοτεχνικού έργου Ο λόγος των προσώπων αναπαριστά • την ηλικία • το φύλο • το μορφωτικό επίπεδο • την καταγωγή Επομένως, αξιοποιούνται κοινωνικές γλωσσικές ποικιλίες ή γεωγραφικές • Ιδιώματα • Διάλεκτοι • Ιδιοματισμοί <u>Σκοπός:</u> Η αληθοφάνεια, ο ρεαλισμός Γενικότερα στη λογοτεχνία και ειδικότερα στα ποιητικά κείμενα χρησιμοποιείται η γλώσσα με τη συνυποδηλωτική της λειτουργία και αξιοποιούνται σχήματα λόγου όπως: • Παρομοιώσεις • Προσωποποιήσεις • Μεταφορές • Αλληγορίες • Σύμβολα • Υπερβολές • Αντιθέσεις • Παρηχήσεις • Επαναλήψεις • Κλιμακωτό • Κύκλος • Ειρωνεία
Χρόνος της ιστορίας	Πότε εξελίσσεται η ιστορία; -Στο παρελθόν -Στο παρόν -Στο μέλλον (επιστημονική φантаσία) Πόσο διαρκεί; -Οικονομικές συνθήκες -Κοινωνικές -Πολιτικές κ.λπ.	
Κοινωνικό πλαίσιο	Ποιοι συμμετέχουν στα γεγονότα-ενέργειες; Α. Πρωταγωνιστές-κεντρικά πρόσωπα Β. Δευτερεύοντα πρόσωπα Όνομα, ηλικία, φύλο, καταγωγή, επάγγελμα, ρόλος στο κοινωνικό περιβάλλον, οικονομική κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο Στοιχεία των ηρώων που δηλώνονται με τις ενέργειες και τα λόγια τους -Προσωπικότητα/χαρακτήρας/ ήθος -Στάση/ οπτική αναφορικά με ορισμένα ζητήματα -Ενέργειες, αντιδράσεις, κίνητρα, αποτελέσματα -Συναισθήματα, ψυχισμός -Συναισθηματικές συγκρούσεις- διλήμματα -Βιώματα- εμπειρίες-μυστικά -Προσδοκίες - Ιδέες ,ιδεολογίες, προβληματισμοί - Όνειρα- σχέδια -Ματαιώση, πλάνη-φόβοι	
Τα πρόσωπα		
Σχέσεις	-Είδος σχέσεων (οικογενειακές, επαγγελματικές κ.λπ.) -Συγκρούσεις, αντιπαραθέσεις	

Αφηγηματικές τεχνικές και αφηγηματικοί τρόποι

A. Αφηγηματικό περιεχόμενο είναι ο Μύθος, η ιστορία	Στοιχεία του μύθου • Γεγονότα • Χώρος • Χρόνος • Πρόσωπα	
Αφηγηματικά επίπεδα • Κύρια αφήγηση - ιστορία • Εγκιβωτισμένη ιστορία		
B. Αφηγηματική πράξη Δηλαδή, πώς επέλεξε ο συγγραφέας να αφηγηθεί την ιστορία	Αφηγηματικές τεχνικές	
1. Αφηγητής (ένας ή περισσότεροι; ποιος αφηγείται-φωνές;)	A Ανάλογα με το επίπεδο	• Εξωδιηγητικός • Ενδοδιηγητικός
	B Ανάλογα με τη συμμετοχή στην ιστορία	• Παντογνώστης • Ήρωας/ες της ιστορίας • Αυτοδιηγητικός • Ετεροδιηγητικός
	Γ Ανάλογα με την εστίαση	• Μηδενική • Εσωτερική • (εξωτερική)
	Δ Ανάλογα με την οπτική γωνία	• Σταθερή • Πολλαπλή • Μεταβαλλόμενη
2. Αφηγηματικοί τρόποι ρηματικά πρόσωπα (πώς αφηγείται;)	α. Διήγηση (γ' ρημ. πρόσωπο)	
	β. Μίμηση (μιλούν οι ήρωες)	• Διάλογος • Εσωτερικός μονόλογος (α' ρημ. πρ.) • Αποστροφή (β' ρημ. πρ.) • Ελεύθερος πλάγιος λόγος
3. Αφηγηματικός χρόνος	A Χρονικά επίπεδα	• Παρόν • Παρελθόν • Μέλλον
	B Σειρά αφήγησης	• Ευθύγραμμη-ομαλή • Αναχρονίες <i>In medias res</i> <i>Αναδρομή</i> <i>Πρόληψη</i>
	Γ Διάρκεια αφήγησης	• Επιτάχυνση (περίληψη, παράλειψη) • Επιβράδυνση (περιγραφή, σχόλιο, επιμήκυνση)
	Δ. Πλοκή	• Προοικονομία • Προϊεδασμός

Αφηγηματικές Τεχνικές (Λογοτεχνία, σελ. 193)

Είναι οι τεχνικές που χρησιμοποιεί ένας συγγραφέας, προκειμένου να δώσει σε μια ιστορία τη μορφή της αφήγησης¹. Ορισμένες από αυτές είναι:

- α) Ο αφηγητής: ανάλογα με τη σχέση του με την ιστορία που αφηγείται, ο αφηγητής μπορεί είτε να είναι πρωταγωνιστής (αυτοδιηγητικός)
- ή απλώς να συμμετέχει στην ιστορία (ομοδιηγητικός), είτε να αφηγείται την ιστορία κάποιου άλλου (ετεροδιηγητικός).
- β) Η αφήγηση δεν ακολουθεί τη σειρά των γεγονότων όπως αυτά συνέβησαν στην ιστορία. Όταν διακόπτεται η σειρά των γεγονότων της ιστορίας και υπάρχει αναδρομή στο παρελθόν, αυτό ονομάζεται **αναδρομική αφήγηση («ανάληψη»)**.
- όταν παρεμβάλλονται γεγονότα που θα συμβούν στο μέλλον, αυτό ονομάζεται **προδρομική αφήγηση («πρόληψη»)**.
- όταν η αφήγηση αρχίζει από το μέσον της ιστορίας ή και παράλληλα με τα προηγούμενα, αυτό ονομάζεται **in medias res**.

γ) Η διάρκεια της ιστορίας δεν συμπίπτει με τη διάρκεια της αφήγησης.

- Όταν ο χρόνος της αφήγησης είναι μεγαλύτερος από τον χρόνο της ιστορίας, αυτό ονομάζεται **επιβράδυνση** (συνηθέστεροι τρόποι επιβράδυνσης είναι η περιγραφή και τα σχόλια του αφηγητή).
- όταν ο χρόνος της αφήγησης είναι μικρότερος από τον χρόνο της ιστορίας, αυτό ονομάζεται **επιτάχυνση** (συνηθέστεροι τρόποι επιτάχυνσης είναι οι περιλήψεις και οι ελλείψεις). όταν ο χρόνος της ιστορίας και ο χρόνος της αφήγησης ταυτίζονται, αυτό ονομάζεται **σκηνή (διάλογος)**.

δ) Η συχνότητα της εμφάνισης ενός γεγονότος δεν συμπίπτει στην ιστορία και την αφήγηση.

- Όταν ένα περιστατικό της ιστορίας ή και ολόκληρη η ιστορία (συνήθως μέσα από διαφορετικές οπτικές γωνίες) αναφέρεται περισσότερες φορές στην αφήγηση, αυτό ονομάζεται **επαναληπτική αφήγηση**.
- όταν ένα γεγονός που συνέβη πολλές φορές στην ιστορία, αναφέρεται μια φορά στην αφήγηση, αυτό ονομάζεται **θαμιστική αφήγηση**.

ε) Ο αφηγητής παρουσιάζει τα γεγονότα με **συγκεκριμένη εστίαση** κάθε φορά:

- όταν ο αφηγητής ξέρει περισσότερα από τα πρόσωπα-ήρωες της αφήγησης, τότε η εστίαση ονομάζεται **μηδενική** («παντογνώστης αφηγητής»).
- όταν ο αφηγητής ξέρει όσα και ένα πρόσωπο – ήρωας της αφήγησης, τότε η εστίαση ονομάζεται **εσωτερική**.
- όταν ο αφηγητής ξέρει λιγότερα από τα πρόσωπα – ήρωες της αφήγησης, τότε η εστίαση ονομάζεται **εξωτερική**.

Αφηγηματικοί Τρόποι (Λογοτεχνία, σελ. 194)

Είναι τα συστατικά στοιχεία που συναποτελούν μια αφήγηση. Πιο συγκεκριμένα αφηγηματικοί τρόποι θεωρούνται:

- α) η αφήγηση γεγονότων και πράξεων,
- β) η περιγραφή,
- γ) ο διάλογος,
- δ) ο εσωτερικός μονόλογος και
- ε) το αφηγηματικό σχόλιο, η παρεμβολή δηλαδή σχολίων/ σκέψεων του αφηγητή.

Γλωσσικές Επιλογές/ Εκφραστικά Μέσα (Λογοτεχνία, σελ. 194)

Οι γλωσσικές επιλογές του/της συγγραφέα αφορούν:

- α) **την επιλογή του λεξιλογίου** (ως γλωσσική ιδιοτυπία, ιδίωμα ή διάλεκτο του αφηγητή και ως ιδιόλεκτο των ηρώων)·
- β) **τους γραμματικούς χρόνους, τις εγκλίσεις και τα ρηματικά πρόσωπα**, τα οποία δηλώνουν διαφορετικά χρονικά επίπεδα, διαφορετικούς βαθμούς βεβαιότητας ή επιθυμίας, τρόπους απεύθυνσης·
- γ) **τη στίξη** που υιοθετεί σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου·
- δ) **τα σχήματα λόγου**, δηλαδή τις ιδιορρυθμίες του λόγου που αφορούν τη θέση των λέξεων και φράσεων στη σειρά του λόγου (σχήμα κύκλου, ασύνδετο/πολυσύνδετο, υπερβατό κ.ά.) και τη σημασία με την οποία χρησιμοποιείται μια λέξη ή φράση σε μια συγκεκριμένη περίπτωση (μεταφορά, παρομοίωση, αντίθεση κ.ά.).

Όλες οι γλωσσικές επιλογές συνδέονται λειτουργικά με το νόημα και το ύφος του έργου

Η γλώσσα της λογοτεχνίας –νόημα και ερμηνεία

Το περιεχόμενο του κειμένου αποκτά υπόσταση με τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο δημιουργός του πεζού ή του ποιητικού κειμένου. Οι λέξεις είναι για τον λογοτέχνη ό,τι είναι για τον ζωγράφο τα πινέλα, τα χρώματα, τα σχήματα. Με τις λέξεις περιγράφονται άνθρωποι, αντικείμενα, χώροι. Με τις λέξεις αναπλάθονται γεγονότα. Με τις λέξεις εκφράζονται συναισθήματα, ιδέες, προβληματισμοί κ.λπ. Επομένως, ο αναγνώστης πρέπει να εξοικειωθεί με τη γλώσσα της λογοτεχνίας ώστε να μπορέσει αφενός να διεισδύσει στο περιεχόμενο, αφετέρου να απολαύσει την αισθητική του λογοτεχνικού έργου.

Ο ρόλος των ρηματικών προσώπων

Η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο έχει τη δύναμη της προσωπικής μαρτυρίας, εξασφαλίζει αμεσότητα, πειστικότητα και αληθοφάνεια στην αφήγηση, της προσδίδει εμπιστευτικό, εξομολογητικό χαρακτήρα

Η αφήγηση σε δεύτερο πρόσωπο μπορεί να δηλώνει

α. μονόλογο με την έννοια ότι ο αφηγητής απευθύνεται στον εαυτό του

β. Το δεύτερο πρόσωπο είναι πιθανόν να αποτελεί αποστροφή και προς τον αναγνώστη (όπως στα αφηγηματικά ποιήματα του Κ.Π. Καβάφη). Με αυτόν τον τρόπο προσδίδεται δραματικότητα (θεατρικότητα) στην αφήγηση.

Η **αφήγηση σε τρίτο πρόσωπο** δημιουργεί την αίσθηση της αντικειμενικότητας, της αποστασιοποίησης από τα δρώμενα.

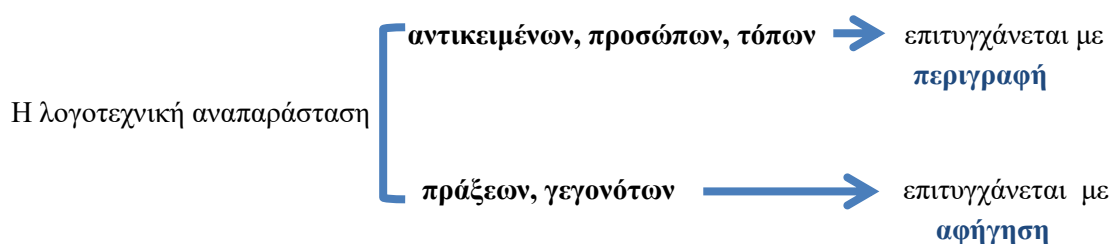
Ρόλος - λειτουργία του διαλόγου

Ο διάλογος αποτελεί τεχνική μίμησης

- προσδίδει στην αφήγηση δραματικότητα, φυσικότητα και ζωντάνια.
- εξυπηρετεί την εξέλιξη της δράσης - προετοιμάζει σκηνές που θα ακολουθήσουν
- συντελεί στην πειστικότερη διαγραφή των χαρακτήρων - τα πρόσωπα αποκτούν αληθοφάνεια.

Ο **αναγνώστης** αντλεί μέσω του διαλόγου πληροφορίες για πρόσωπα και γεγονότα.

Λειτουργία της περιγραφής και της αφήγησης

Τι είναι η περιγραφή; (Έκφραση-Έκθεση Α΄ Λυκείου)

Λεπτομερής απόδοση, αναπαράσταση τόπων, καταστάσεων και χαρακτήρων. Συγκεκριμένα, δίνονται πληροφορίες για

1. **πρόσωπα**, όπως: ηλικία, εξωτερική εμφάνιση, ενδύματα, επαγγελματική δραστηριότητα, ψυχολογική κατάσταση, χαρακτήρας
2. **αντικείμενα** (έπιπλα, διακοσμητικά αντικείμενα, πίνακες, χρηστικά αντικείμενα, συσκευές, τροφές κ.λπ.)
3. **τοπία** (λιμάνια, γραφεία, εργοστάσια, οικίες, πλατείες, εκκλησίες κ.λπ.)
4. **φύση** (νησιά, θάλασσες, λίμνες, βουνά, δάση, φυτά κ.λπ.)
5. **έθιμα**
6. **δοξασίες**

Η γλώσσα της περιγραφής

Τα «κλικά» του λογοτέχνη είναι τα εκφραστικά του μέσα είναι ο λόγος, η ποιητική γλώσσα, την οποία αξιοποιεί ανάλογα με την εικονοπλαστική του ικανότητα για να αναδημιουργήσει «παραστάσεις», τις οποίες ο επαρκής αναγνώστης δηλ. ο μνημένος, εξοικειωμένος δέκτης αναπλάθει με τη βοήθεια των αισθήσεων και της φαντασίας του. Διαφορετικά, ο αναγνώστης δεν θα μπορούσε να ενεργοποιήσει τις αισθήσεις του ώστε να φανταστεί πρόσωπα, χώρους, αντικείμενα

Ο ρόλος της περιγραφής στην αφήγηση

1. Σκιαγραφεί τα πρόσωπα, στήνει το σκηνικό της δράσης και γενικά φωτίζει την αφήγηση με διάφορες άμεσες ή έμμεσες πληροφορίες.
2. Συντελεί στη μετάβαση από το ένα αφηγηματικό μέρος στο άλλο.
3. Λειτουργεί επιβραδυντικά με αποτέλεσμα να προκαλεί αγωνία και αναμονή στον αναγνώστη.
4. Προσφέρει αισθητική απόλαυση στον αναγνώστη με τον εικονοπλαστικό λόγο.